

Наставном и научном већу

Филозофског факултета

Београд

Изабрани одлуком Наставног и научног већа Филозофског факултета у Београду у комисију за оцену докторске дисертације **„Заштита архивске грађе савезних органа у Југославији (1945-1991)“**, колегинице Јасмине Живковић, архивског саветника Историјског архива Пожаревац, слободни смо да поднесемо следећи

ИЗВЕШТАЈ

Основни подаци о кандидату и дисертацији

Јасмина Живковић је по образовању правник, а по стручној вокацији архивиста. Рођена је 1964. у Пожаревцу. Основну школу и гимназију завршила је у месту рођења као један од најбољих ученика у својој генерацији. Студије права завршила је на Правном факултету Универзитета у Београду. Мастер студије похађала је на Одељењу за историју Филозофског факултета у Београду и успешно их окончала 2010. одбранивши изузетно стручно високо вредновани мастер рад **„Заштита архивске грађе ван архива у Браничевском округу“** (ментор доц. др Арсен Ђуровић). Докторске студије уписала је на Катедри за историју Југославије. Истичемо да је све предвиђене испите положила са највишом оценом показавши и том приликом изузетну одговорност и стручну утемељеност.

После завршених студија, у периоду од 1992. до 1998, колегиница Јасмина Живковић је радила као дипломирани правник на пословима секретара у приврди. Добро познавање канцеларијског пословања омогућило јој је да се 1998. запосли као архивиста у Историјском архиву Пожаревац, на стручним пословима заштите архивске грађе у архиву (депо) и ван архива (спољна служба). Стручни испит из архивистике

колегиница Живковић је положила 2001. и стекла звање архивист. Звање вишег архивисте стекла је 2011. године, а звање архивског саветника 2017. године. Више од десет година је радила на пословима руководиоца службе депоа. Од 2011. године ради на пословима руководиоца службе заштите архивске грађе и регистратурског материјала ван архива (спољна служба). Учествовала је у више издавачких и изложбених пројеката Историјског архива Пожаревац. Као аутор и реализатор „Школе архивистике“ активно учествује у стручној едукацији правних лица – ствараоце архивске грађе и регистратурског материјала. Активна је у раду струковног архивског удружења Архивистичког друштва Србије.

О убрзаном стручном и научном сазревању колегинице Живковић речито говори рад на унапређењу архивистичке струке, организовању изложби, учешћу у истраживачким пројектима и стручним и научним скуповима, писању научних радова и монографија. Колегиница Живковић се по први пут огласила у српској историографији и архивистици 2003. године и од тада је као аутор или коаутор објавила 20 радова из архивистике и 11 из историје. Аутор је или коаутор 9 изложби архивских докумената и писац више пропратних каталога. Учествовала са саопштењима и радовима на 23 научна и стручна скупова из области права, историје и архивистике организованих у земљи и иностранству. Аутор је или коаутор 8 монографија. Међу објављеним радовима већег обима истичемо монографије *Коло српских сестара* (Пожаревац 2007), *60 година Историјског архива Пожаревац* (коаутор, Пожаревац, 2009), *Основна школа Краљ Александар I Пожаревац* (коаутор, Пожаревац 2009), *Пожаревачка гимназија, 1862-2012*, (коаутор, Пожаревац, 2012.), *„Пожаревачки магистрат – први нахијски суд у Србији 1821-2011“* (Пожаревац 2011, 164 стр), *Србија и Браничево у Великом рату, 1914-1918* (коаутор, Пожаревац 2014), *Србија и Пожаревац у Другом светском рату – окупациона управа, избеглице и просвета*, (коаутор, Пожаревац, 2015), *Казнено-поправни заводи у Србији – пример Пожаревачки казнени завод 1853-1918* (Пожаревац 2016), *Великоградиштанска гимназија 1879-2019*, (коаутор, Велико Градиште 2019). Тематски разноврсни, хронолошки концентрисани на 19. и 20 век, посвећени темама из политичке и друштвене историје, наведени радови су засновани на темељним истраживањима, добром познавању литературе и новој архивској грађи. Допринос колегинице Живковић изучавању локалне историје је несумњив. Вредне су пажње и публикације из архивистике, као и студијски каталози изложби - *Територијална подела Пожаревачког (Браничевског) округа* (Пожаревац 2009),

Заштита архивске грађе ван архива у Браничевском округу (Пожаревац, 2013), *Приручник за регистратуре, измењено и допуњено издање* (аутор прилога, Београд, 2015), *Судство као сегмент српске државности, 1804-1914, пожаревачки суд од магистрата до првостепеног суда округа Пожаревачког* (Пожаревац, 2004), *Округ пожаревачки у привреди српске буржоаске државе* (Пожаревац 2007, 220 стр). Наведени радови на стручно допадљив начин афирмишу значај архивске грађе и културне функције коју у српском друштву врше архивске институције. Колегиница Живковић се огледала и као приређивач архивске грађе. Треба споменути зборнике докумената - *Записници са седница Окружног народног одбора Пожаревац, 1944-1947*, (Пожаревац 2015). О њеном изузетно плодном стручном ангажману сведочеи и аналитички инвентар *Начелство среза звишког, Кучево, 1839-1918*, (коаутор, Пожаревац, 2014). Колегиница Живковић је писац више приказа и новинских текстова, учесник у неколико филмских прилога и стручних радионица. Одржала је и више јавних предавања.

Предмет и циљ дисертације

Тема докторске дисертације колегинице Јасмине Живковић до сада није целовито историографски обрађивана. Уколико је појединачних истраживања и било одликовала их је фрагментарност, несистематичност, узгредо указивање на важност појединих аспеката теме. Значај теме коју је истраживачки обрадила колегиница Живковић и основни предмет њених истраживања огледа се у томе што представља први целовит покушај да се научно обради питање заштите архивске грађе савезних органа југословенске државе. Архивска грађа похрањена у Архиву Југославије, Архиву министарства одбране Републике Србије, Архиву Србије, Дипломатском архиву Министарства спољних послова Републике Србије, Хрватском државном архиву... представља ризницу сећања о југословенској држави, њеним највишим органима власти и историји народа који су у тој држави проживели свој 20. век. У којој је мери била правно заштићена и физички очувана архивска грађа савезних органа у Југославији (1945-1991), основни је предмет истраживања која је у докторској дисертацији обавила колегиница Јасмина Живковић. Ауторка је посебну пажњу посветила одгонетању методологије и система заштите архивске грађе савезних органа у Југославији 1945-1991. Анализирала је унутрашњеполитички и спољнополитички контекст који је најдиректније утицао на настанак, правну заштиту и физичко очување архивске грађе савезних органа. Истраживањем је свеобухватно

сагледан настанак и делатност архивске службе задужене да брине о заштити архивске грађе, као и место и улога Главног архивског савета као највишег стручног тела које је расправљало о теоретским, методолошким и организационим питањима у области архивистике и архивске службе. У оквиру истраживања колегиница Живковић је посебну пажњу посветила делатности Архива Југославије, институције најнепосредније задужене за заштиту и чување архивске грађе савезних органа. Са посебном пажњом, сматрајући то важним предметом докторске дисертације, колегиница Живковић је пратила однос државне, политичке и интелектуалне елите у југословенској држави према заштити и очувању архивске грађе највиших државних органа. Међу циљевима које ово истраживање остварило налази се и утврђивање нивоа и квалитета свих видова заштите архивске грађе највиших савезних органа власти као и конкретног доприноса архивске службе да архивска грађа савезних органа буде сачувана. Државноправна, друштвена и културна улога архивских институција које брину о југословенском културном наслеђу, такође је један од предмета овог истраживања. Искуства југословенске државе у очувању документације настале радом њених највиших органа компарирано је у дисертацији колегинице Живковић са искуством других европских држава и упутствима које даје архивистичка теорија и пракса у свету. Одговори до којих је колегиница Живковић дошла умногоме ће утицати на будућа истраживања важних тема из историје југословенске државе и народа који су у њој живели, али, пре свега, на усавршавање начина правне и физичке заштите најважније грађе државних органа. Резултати до којих је у истраживањима ауторка досегла од значаја су како за историјску науку и тако и за архивистику, али и за боље разумевање правне заштите културних добара и подизање друштвене свести о значају архивске грађе као важном елементу који доприноси очувању националног и државног идентитета. На тај начин схваћена истраживања која је обавила колегиница Јамина Живковић најдиректније доприносе успостављању одговорнијег односа као државе и друштва, тако и појединца, према архивској грађи и њеној адекватној и правовременој заштити. То је, такође, био предмет и важан циљ ове докторске дисертације.

Основне хипотезе од којих се пошло у истраживању

Истраживања колегинице Живковић била су заснована на више научних хипотеза. Међу постављеним хипотезама посебно место има претпоставка која се заснива на убеђењу да грађа савезних органа југословенске државе представља „јединствену меморију“ о постојању Југославије, делатности њених највиших органа и

тела и историји југословенских народа. Колегиница Живковић сматра, а њена истраживања потврђују, да је грађа савезних органа југословенске државе због свог обима, садржаја и квалитета, од кључне важности за разумевање историје српског и других југословенских народа у XX веку. Њена је претпоставка била да сачувана архивска грађа представља незаобилазан извор за разумевање спољне и унутрашње политике Југославије. Ауторка сматра да је заштита архивске грађе нормативно, институционално и практично започела 1945. и да је трајала до распада СФРЈ. Значајна је и хипотеза о утицају политике и идеологије на креирање историографске слике прошлости, а самим тим и на индивидуалан и колективан однос према архивској грађи, њеном чувању и доступности. Међу хипотезама које кандидат поставља је и она о утицају историјских, етничких и културолошких посебности које су постојале на тлу Југославије на формирање престава о потреби и значају чувања архивске грађе. Важна је и хипотеза да је у вишедеценијском животу југословенске државе заштита архивске грађе настала радом њених највиших тела често није била императив власти што је најдиректније утицало на очуваност архивске грађе. У вези са тим је и хипотеза о међуодносу формиране свести о значају архивске грађе савезних органа, степена њене заштите, развијености архивистичке службе и архивских институција, и месту које архивска делатност и архивиста имају у друштву. Претпоставка је кандидата је и да су садржај и квалитет архивске грађе савезних органа од важности за разумевање „светске политике“ коју је југословенска држава водила током 60-их, 70-их и 80-их година XX века. Њено је очување, истовремено у интересу српског народа, осталих југословенских народа и међународне заједнице. Наведене хипотезе темељно истраживање колегинице Јасмине Живковић је потврдило, а једним делом и кориговало и надоградило.

Методе истраживања

Сагледавање историје заштите архивске грађе највиших државних органа југословенске државе и методологије примењене на њеној заштити током постојања социјалистичке Југославије, наметнуло је потребу комбиновања историјског метода са методима других друштвених и хуманистичких наука. На тај начин, уз примену историјског метода, у истраживањима су коришћени метод правне науке, статистички методи, квантитативни методи, методи анализе садржаја, резултати архивистичке теорије и праксе и друго.

Докторска дисертација колегинице Живковић је заснована на архивској грађи похрањеној у више архивских институција. Посебно драгоцени за ово истраживање били су фондови и збирке које се чувају у Архиву Југославије (28 архивских фондова и збирки). Значајан допринос сагледавању положаја архивске грађе савезних органа југословенске државе и њене заштите дала су и истраживања у Архиву Србије (2 фонда), Војном архиву (3), Архиву министарства спољних послова Србије (1), Хрватском државном архиву (1), Историјском архиву Пожаревца (6). У питању је по типу и садржају разноврсна грађа настала радом највиших државних органа, служби и појединаца укључених у рад тих органа као и документација државно-правне провенијенције која говори о функционисању државе и њених тела – законска акта, извештаји, статистике, службена евиденција, стенограми, статuti, преписка, аналитички материјал, препоруке о пословању, упутства... Поред необјављених извора при изради докторске дисертације је коришћена објављена архивска грађа (145 законских и подзаконских аката и 19 зборника архивске грађе), статистички материјал, мемоарски извори, штампа и периодика (5) као и релевантна историографска, правна, социолошка, архивистичка литература (92 књиге, 136 чланака, 4 интернет адресе). Уложени труд резултирао је поузданом сликом о положају, стању и начинима заштите и чувања архивске грађе савезних органа југословенске социјалистичке државе у годинама 1945-1991. Напомињемо да је поред бројних текстова посвећених појединим аспектима посматраног проблема, ова тема у истраживању колегинице Живковић по први пут целовито обрађена.

Опис садржаја докторске дисертације

Композициони садржај докторске дисертације **„Заштита архивске грађе савезних органа у Југославији (1945-1991)“**, речито говори о истраживачким интересовањима колегинице Јасмине Живковић. Поред инструктивног предговора, садржајног закључка и исцрпног пописа извора и литературе, докторску дисертацију колегинице Живковић чинити седам тематско-хронолошких поглавља, закључак и попис коришћених извора и литературе.

У предговору докторске дисертације колегиница Живковић се критички одредила према постојећој архивској грађи и литератури. Појаснила је значај истраживања наведене теме. Са посебном пажњом је указала на архивске институције у којима је истраживала, прецизно пописала фондове и збирке из којих је црпала сазања о својој

теми, скренула пажњу на значај службене евиденције надлежних архива о заштити архивске грађе државних органа. У тим деловима текста кандидаткиња се одредила и према осталим објављеним архивским изворима (законски списи, правилници, упутства, статистике....) које је користила у своме раду. Образложила је шта јединствени систем заштите архивске грађе подразумева и скренула пажњу да су историјске околности, током периода 1945 – 1991, утицале на однос државних чинилаца према заштити архивске грађе која сведочи о постојању југословенске државе. У тим деловима текста указано је и на циљеве истраживања које је колегиница Живковић обавила, као и на начин на који је приступила обради ове сложене теме.

У уводном поглављу дисертације, путем четири подпоглавља, колегиница Живковић се критички одредио према архивској грађи као културном добру и историјском извору првог реда, њеном настанку и значају, као и важности заштите архивске грађе. Указала је на међузависност сватске и домаће архивске теорије и праксе. Са посебном пажњом анализирала је значај архивског законодавства у југословенској држави, указала на постојећу архивску праксу и карактер архивске грађе савезних органа исте те државе. Истраживање је показало у којој је мери заштита архивске грађе као културног доибра од општег друштвеног интереса и историјског, културног, државноправног значаја за југословенску државу била национални интерес и државни императив. Колегиница Живковић је дужну пажњу посветила страном и домаћем архивском законодавству. Посебно се занимала питањима законске нормативе и заштите архивске грађе државних органа српске и југословенске државе. Указала је на процес постепеног институционалног изграђивања система заштите архивске грађе, превазилажења почетне фрагментарности, настојања да архивска грађа буд у целини сачувана и заштићена. Истраживање је показало да је грађа појединих централних државних институција „пратила судбину и кретање“ свог ствараоца (творца фонда – југословенске државе), тј. да су ратне године и избеглиштво најдиректније утицале на обим и степен сачуваности архивске грађе. У тим деловима текста изложена је судбина архивске грађе појединих државних институција које су током ратних година деловале у емиграцији.

Целину за себе представља поглавље насловљено „Биланс Другог светског рата и архивска грађа државних органа у Југославији (1945-1950)“, у коме је колегиница Живковић пажњу посветила степену уништавања архивске грађе у рату, реконструисала рад државних органа као стваралаца архивске грађе и институција

задужених за њено чување, указала на правне оквире заштите архивске грађе, истражила однос револуционарног субјекта према том виду наслеђа и скренула пажњу на утицаје који су стизали из СССР-а. Подробно је анализиран укупни биланс рата на простору Југославије у годинама 1941 – 1945. и идентификоване веома неповољне „полазне основе“ за изградњу новог друштва. Расветлила је судбину мирнодопских, а онда и не тако бројних ратних прописа који су се тicali заштите архивске грађе, проговорила о напорима архивских чиновника да постојећа архивска грађа буде сачувана, сагледала судбину институција које су најнепосредније бринуле о архивалијама. Показало се да су окупациони апарат, а онда и постреволуционарна држава, у мери у којој је то било могуће, бринули о судбини архивске грађе државног порекла. Посебно је обрађен однос нових власти према архивској грађи, уз указивање на идеолошка оптерећења ратних победника, низак образовни ниво кадрова задужених да брину о архивалијама, размере уништавања архивске грађе. Колегиница Живковић је посебну пажњу посветила односу органа власти „централизоване федерације“ према архивској грађи. У том контексту изложила је историјат организационог развоја савезних органа власти, уочила етапе, фазе и аутентичност у њиховом развоју, указала на уставом одређена права и дужности савезних органа управе. Колегиница Живковић је идентификовала прве послератне покушаје заштите архивске грађе државних органа као дела законодавног система који је уређивао статус и заштиту културног наслеђа. Проговорила је о масовном уништавању архивске грађе. Уочила је разлику између прокламованог од стране власти и стварног у животу испуњеног неизвесношћу (отсуство свести о значају архивске грађе; идеолошка оптерећења; примитивизам дела чиновника; оштећења; уништења; немар и пропадање по регистратурама, крађа архивалија...) када је у питању архивска грађа. Све се то, како примећује аутор, супротстављало покушајима нормативне и стварне „заштите архивалија“. У мери у којој је то било могуће сагледани су и утицаји совјетске праксе на упуштање заштите архивске грађе у југословенској држави (организација архивских институција, методологија рада архивских служби, израда обавештајних средстава о архивској грађи, одбацивање совјетских архивистичких образаца...).

У трећем поглављу докторске дисертације приказано је настајање и заштита архивске грађе југословенске федерације у оквирима „јединственог система заштите“, који је важио од 1950. до 1964. године. Упоредним праћењем функционисања југословенске федерације, нормативних оквира заштите архивске грађе савезних органа

и архивистичке праксе тога времена, колегиница Живковић је са успехом указала на битне особености „јединственог система заштите“, карактеристичног за године централизованог устројства југословенске федерације и времена у коме је отпочео процес административног, организационог и функционалног развлашћивања југословенске федерације. У том контексту размотрена је заштита архивске грађе настале радом законодавних, представничких, извршних, управних и судских власти. Веома прецизно су презентовани нормативни оквири заштите архивске грађе органа југословенске федерације и презентован став архивске струке о том питању. Извршена је анализа архивског законодавства и позаконских прописа насталих са циљем да буде остварена једнообразна, јединствена и целовита заштита архивске грађе (Општи закон о државним архивима, Основни закон о архивима, Решење о чувању архивског материјала, Упутство о прикупљању, чувању и повременом шкартирању архивског материјала...). Постављање основних начела заштите архивске грађе и интензивнији развој архивске службе говорили су о све доминантнијем схватању да архивска грађа савезних органа власти представља „споменик културе“. Главни архивски савет, делокруг његовог рада, улога у организовању архивиста и изради нормативних аката, како показује ово истраживање, још један су од показатеља намера државе да на читавој територији уреди систем заштите архивске грађе. О томе сведочи и оснивање, организација, кадровска оспособљеност, рад Државне архиве ФНРЈ, као и методологија прикупљања и практичне заштите архивске грађе федерације (евидентирање, преузимање, сређивање, заштита и коришћење архивске грађе у архивима; брига о грађи која има статус регистратурског материјала у настајању; шкартирање безвредног архивског материјала; уређење архивског и канцеларијског пословања; техничка заштита и микрофилмовање архивске грађе савезних органа). Истраживање је показало да су у том послу, поред совјетских, коришћена и искуства европске архивистике.

Четврто поглавље докторске дисертације колегинице Живковић посвећено је заштити архивске грађе југословенске федерације у времену државне децентрализације (1964-1980). У тим деловима текста дат је приказ друштвених, политичких и економских процеса који су захватили југословенску државу и одмерен утицај наведених друштвених промена на настанак и заштиту архивске грађе државних органа. У мери у којој је то било потребно приказано је уставно преобликовање југословенске државе (1964-1974) и осветљено функционисање државе „самоуправног федерализма“ (1974 – 1980). Обрађена је законска регулатива заштите архивске грађе

југословенске федерације (*Основни закон о заштити споменика културе; Општи закон о архивској грађи, Закон о Архивском савету Југославије, Закон о Архиву Југославије*). С подједнаком пажњом обрађени су и подзаконски прописи о заштити архивске грађе савезних органа (*Начела о одабирању архивске грађе из регистратурског материјала; Начела о јединственом евидентирању архивске грађе и регистратурског материјала; Уредба о канцеларијском пословању савезних органа управе и савезних организација; Упутство о организацији и начину канцеларијског пословања савезних органа управе и савезних организација*). Указано је и на правне празнине у законској регулативи која се тиче те проблематике. Колегиница Живковић је пажњу посветила методологији заштите архивске грађе и регистратурског материјала „од посебног интереса“ за југословенску федерацију (1964 – 1980), с посебним освртом на: канцеларијско и архивско пословање као елемент претходне заштите архивске грађе; регистраторски материјал масовног и шаблонског карактера; валоризацију архивске грађе и регистратурског материјала; формирање и функционисање државног административног апарата који, уз остало, продукује архивску грађу државних органа; смештај и техничка заштита архивске грађе; сређивање у обраду архивске грађе; евидентирање архивске грађе; коришћење архивске грађе У тим деловима рада посебно је обрађена улога и делокруг рада две важне институције - Архивског савета Југославије и Архива Југославије – институције која је у свом раду сажимала управну функцију и културну мисију.

Пето поглавље докторске дисертације колегинице Јасмине Живковић посвећено је заштити архивске грађе органа федерације у последњој деценији постојања југословенске државе (1980-1991). Унутар историјског контекста у коме је доминантну одреницу чинило „растакање државе“ кандидаткиња је указала на судбину архивске грађе савезне државе, постојећу нормативну регулативу заштите архивске грађе СФРЈ, стручну делатност архивских институција и архивиста у земљи, анализу рада међународних стручних асоцијација, усвојене стручне стандарде. Анализира је Закон о архивској грађи федерације из 1986. године и подзаконске прописе о заштити архивске грађе југословенске федерације (*Упутство о одабирању архивске грађе и излучивању безвредног регистратурског материјала и о примопредаји архивске грађе између савезних органа управе и савезних организација у Архиву Југославије; Упутство о чувању регистратурског материјала и архивске грађе савезних органа управе и савезних организација и о информисању Архива Југославије о архивској грађи;*

Правилник о условима и начину коришћења архивске грађе која се налази у Архиву Југославије; Упутство за сређивање и обраду архивских фондова и израду информативних средстава у Архиву Југославије). Истраживање је показало у којој је мери читав систем заштите архивске грађе био подвргнут процесу децентрализације што је и утицало на доношење нових Закона о архивској грађи федерације (својеврсни *lex specialis*) и Архиву Југославије чији је циљ био да спречи евидентну могућност да архивска грађа савезне државе остане изван система заштите архивалија. Пажњу је посветила специфичностима стручне методологије која се тичала рада на заштити архивске грађе. Одмерила је утицај који је стизао из Међународне архивске федерације, а тичао се стручних препорука, изједначавања и имплементације стручних стандарда. И у тим деловима текста обрађен је рад Архива Југославије на сабирању писане културне баштине југословенске државе.

У последња два поглавља докторске дисертације колегиница Живковић је обрадила питања заштите архивске грађе државне провиниенције која се у југословенској држави налазила под „посебним режимом заштите“ и скренула пажњу стручне и научне јавности на отворена питања заштите архивске грађе савезних органа југословенске државе. У мери у којој је то било могуће извршила је упоредну анализу заштите архивске грађе настале радом војних савезних органа, савезног министарстава унутрашњих послова и савезног министарства спољних послова. Указано је на статус који има архивска грађа партијских органа и организација, посебно КПЈ/СКЈ, као и документација настала радом Ј. Броза Тита. У питању је документација која је остала под посебним режимом чувања и изван јединственог система заштите грађе осталих савезних државних органа. Међу отвореним питањима заштите архивске грађе савезних органа југословенске федерације, која је после распада југословенске државе и у последњем рату једним делом девастирана, посебно су обрађени међународни стандарди и национални прописи о заштити архивске грађе у ванредним околностима, посебно у случају ратне опасности и ратног стања. Реституција архивске грађе југословенске државе и питање сукцесије у области заштите архивске грађе федерације такође су обрађена. Скренута је и пажња на последице покушаја да се фондови Архива Југославије распарчају. Указано је на погубне последице бомбардовања СР Југославије и штету учињену уништавањем дела архивалија. Савремене технологије и њихова примена у архивистичкој пракси, едукација архивских кадрова и сарадња архивиста и историчара на заштити архивске грађе и чувању културног наслеђа – те меморије о

постојању и трајању југословенске државе, још неке су од тема којима у докторској дисертацији колегиница Живковић посвећује дужну пажњу.

Постигнути резултати и научни допринос

Тема коју је у својој докторској дисертацији обрадила колегиница Јасмина Живковић да сада није целовито истраживана. Уколико је појединачних осврта на ову тему и било одликовала их је фрагментарност, несистематичност, узгредо указивање на важност појединих аспеката теме. Значај теме коју је обрадила колегиница Живковић огледа се и у томе што представља први целовит покушај да се научно обради питање заштите архивске грађе савезних органа југословенске државе. Тиме је постигнут и основни циљ истраживања – утврђивање нивоа и квалитета свих видова заштите архивске грађе највиших савезних органа власти у Југославији (1945 – 1991) и утврђивање доприноса архивске службе савезне државе у очувању целовитог архивског фон да југословенске државе. Резултати до којих је у истраживањима ауторка досегне од значаја су за историјску науку и архивистику, али и за боље разумевање правне заштите културних добара и подизање друштвене свести о значају архивске грађе као важном елементу који доприноси очувању националног и државног идентитета. Колегиница Живковић је научном сагледавању теме **„Заштита архивске грађе савезних органа у Југославији (1945-1991)“**, приступила обрађујући њен историјски, правни и архивистички аспект. То је утицало да пратећи развој система заштите архивске грађе из угла архивистике и правне науке кандидаткиња упоредо анализира развој саме федерације, однос федералних јединица према федералној држави који је прошао кроз више фаза (период непосредно по ослобођењу, време етатизације, децентрализације, развлашћивања федералне државе, премоћи федералних јединица у односу на федерацију и на крају нестанак југословенске федерације). Колегиница Живковић је са успехом показала какво је место у различитим историјским периодима имала архивска грађа савезних органа за функционисање савезне државе и колико је њен значај за свако прошло, садашње и будуће истраживања историје и те државе и народа који су у њој живели. Истраживања колегинице Живковић су показала у којој је мери правни аспект најдиректније повезан са системом заштите архивске грађе (утврђене су обавезе и права како савезних органа и организација које су творци грађе тако и архивских институција задужених за њихову заштиту и чување), тако да је савезно архивско законодавство приказано од првих аката

изнедрених 1945. године, па до правне документације која је настала у тренутку разбијања југословенске државе. Правни аспект теме је сагледан у историјском оквиру па је тако постао видан процес током кога је правно законодавство изнедрено, унапређивано, примењивано, одбацивано. На примеру односа према архивској грађи приказан је процес одумирања савезне државе (почев од 1963. године), али и указано на који је начин постојеће законодавство допринело очувању архивске грађе. Све је то доказ о озбиљности југословенске државе, амбицијама републичких елита, сачуваној документацији која је најбоља потврда да критички приступ прошлости руши све ненаучне покушаје ревизије историје. Из архивистичког угла истраживање колегинице Живковић је показало све аспекте заштите архивске грађе и међуоднос између методологије, теорије, праксе. Постало је видно и у којој се мери струка супротстављала настојањима политике када је у питању заштита архивске грађе штитећи тако цивилизацијске стандарде које друштву омогућавају да сазна научну истину о прошлости. Из тог угла посматрано докторска дисертација колегинице Живковић најдиректније доприноси успостављању одговорнијег односа као државе и друштва, тако и појединца, према архивској грађи и њеној адекватној и правовременој заштити.

Закључак

Истраживање које је обавила колегиница Јасмина Живковић тематски је ново, садржајно богато, научно потребно и друштвено корисно. Оно најдиректније доприноси подизању друштвене свести о значају архивске грађе и потреби за њеним чувањем. На примеру трајања југословенске државе и њеном односу према сопственој архивској грађи ово истраживање најдиректније допринети бољем разумевању историје Југославије, природи система који је у њој деценијама владао, односа државне власти у федерацији и републикама, судару струке са политиком, идеологијом, пропагандом, делатности државних институција и тела на федералном и републичком нивоу, целокупног односа државе и друштва према културном наслеђу и последицама које проистичу по једно друштво уколико се о њему не води рачуна.

Имајући све наведено у виду слободни смо да Наставном и научном већу Филозофског факултета у Београду препоручимо да прихвати наш позитиван реферат о докторској дисертацији **„Заштита архивске грађе савезних органа у Југославији**

(1945-1991)“, и колегиници Јасмини Живковић одобри усмену одбрану на којој ће чланови комисије изнети своје појединачне сугестије и примедбе.

У Београду

Комисија:

17. 07. 2020.

Др Мира Радојевић, редовни професор,
Филозофски факултет у Београду

Др Зоран Мирковић, редовни професор,
Правни факултет у Београду

Др Александар Животић, ванредни професор,
Филозофски факултет у Београду

Др Љубодраг Димић, редовни професор,
Филозофски факултет у Београду
(ментор и писац реферата)